

Sygn. akt II Ca 283/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Mariusz Broda

Sędziowie: Sędzia SO Elżbieta Ciesielska

Sędzia SO Cezary Klepacz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 marca 2021 r. sprawy

z wniosku S. W. (1)

z udziałem S. W. (2)

o zniesienie obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej

na skutek apelacji wnioskodawcy S. W. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 22 grudnia 2020 r. sygn. akt III RNs 619/19

postanawia:

I. uchylić zaskarżone postanowienie w punkcie 1 (pierwszym) i w tym zakresie przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego;

II. odrzucić apelację w pozostałej części.

Sygn. akt II Ca 283/21

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22.12.2020r. Sąd Rejonowy w Kielcach:

- w pkt. 1 oddalił wniosek S. W. (1), przyjmując, jak wynika z pisemnego uzasadnienia tego orzeczenia, że wnioskodawca żądał „zmiany postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 29.09.2015r. w sprawie III RNs 1284/15, na podstawie którego został on umieszczony w domu pomocy społecznej” (k.69);

- w pkt. 2 przyznał od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Kielcach na rzecz adwokata D. K. kwotę 221,40 tytułem wynagrodzenia za udzielnie wnioskodawcy pomocy prawnej z urzędu;

- w pkt. 3 przyznał od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Kielcach na rzecz adwokata T. K. kwotę 221,40 tytułem wynagrodzenia za udzielnie wnioskodawcy pomocy prawnej z urzędu.

Sąd pierwszej instancji poczynił w szczególności następujące ustalenia.

S. W. (1), ur. (...), postanowieniem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 25 stycznia 2013 roku w sprawie I Ns 443/12 został częściowo ubezwłasnowolniony. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 7 maja 2013 roku w sprawie o sygn. III RNs 555/13 jego kuratorem została ustanowiona matka – S. W. (2). Częściowe ubezwłasnowolnienie wnioskodawcy nastąpiło „wobec zaburzeń osobowości i w związku z zespołem uzależnienia alkoholowego i psychodegradacji”. Postanowieniem z dnia 29 września 2015 roku w sprawie III RNs (...) Sąd Rejonowy w Kielcach zezwolił S. W. (2) na umieszczenie S. W. (1) w domu pomocy społecznej.

W 2016 roku S. W. (1) zainicjował sprawę o zmianę orzeczenia o umieszczeniu w domu pomocy społecznej. Postanowieniem z dnia 5 maja 2016 roku Sąd Rejonowy w Kielcach w sprawie III RNs 670/16 oddalił wniosek. Kolejny wniosek wnioskodawcy o opuszczenie domu pomocy społecznej wpłynął do tut. Sądu 20 czerwca 2017 roku. Postanowieniem z dnia 26 września 2017 roku w sprawie III RNs 1128/17 Sąd Rejonowy w Kielcach wniosek ten również oddalił.

Dnia 1 sierpnia 2019 roku do Sądu Rejonowego w Kielcach wpłynęło zawiadomienie (...) Centrum (...) w M. o przyjęciu do szpitala psychiatrycznego na podstawie art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego S. W. (1). W zawiadomieniu wskazano, że pacjent zagraża swojemu życiu. Podczas przesłuchania na posiedzeniu jawnym przed Sądem Rejonowym w Kielcach w dniu 2 sierpnia 2019 roku w sprawie III RNs (...) S. W. (1) wyraził zgodę na przyjęcie go do szpitala, dlatego też postanowieniem z dnia 2 sierpnia 2019 roku postępowanie w sprawie zostało umorzone.

W chwili orzekania o zezwoleniu kuratorowi częściowo ubezwłasnowolnionego S. W. (1) na umieszczenie go w domu pomocy społecznej S. W. (1) miał 47 lat. Jak wynika z opinii sądowo-psychiatrycznej wydanej na podstawie badania przeprowadzonego w dniu 1 września 2015 roku od wczesnego dzieciństwa zdradzał objawy uszkodzenia (...). Od 5 do 12 roku życia był leczony z powodu padaczki. Miał problemy w nauce szkolnej, powtarzał klasy. Został uznany za niezdolnego do służby wojskowej. Po wyjeździe zarobkowym rozpił się i nie potrafił zadbać o zaspokojenie podstawowych potrzeb (został na ulicy). Został przywieziony do kraju przez matkę. Z powodu alkoholizmu był ponad 20 razy hospitalizowany w M. (pobyty detoksykacyjne), nadużywał leków. Wielokrotnie miał próby samobójcze i urazy ciała w stanach intoksykacji alkoholowej i lekowej. Cierpiał na organiczne zaburzenia osobowości zachowania z deficytem poznawczym. W tejże opinii biegły sądowy stwierdził, że S. W. (1) nie jest osobą chorą psychicznie ani upośledzoną umysłowo. Stwierdził natomiast u niego uzależnienie od alkoholu i narkotyków oraz zaburzenia osobowości.

Decyzją (...) Centrum Pomocy (...) w O. z dnia 11 grudnia 2015 roku S. W. (1) został umieszczony w Domu Pomocy Społecznej w O. os. (...) na pobyt stały. Do (...)u został przyjęty w dniu 16 grudnia 2015 roku.

Obecnie S. W. (1) ma 52 lata. Przebywa w Domu Pomocy Społecznej w O.. Nagminnie spożywa alkohol, nie trzeźwieje. Ma przyznaną rentę, którą w całości dysponuje jego matka. Matka przysyła mu paczki, których zawartość spienięża. Robi papierosy z tytoniu, sprzedaje je, a pieniądze przeznacza na alkohol. Nie umie racjonalnie gospodarować własnymi zasobami finansowymi. Nie dba o siebie, o swój wygląd i higienę ani i pokój, w którym mieszka. Zanieczyszcza się w pokoju, sika w spodnie. Przyjmuje leki na poprawę ukrwienia i unerwienia kończyn dolnych oraz od padaczki. Wielokrotnie uciekał z domu pomocy społecznej i przyjeżdżał do matki. W czerwcu 2020 roku po kolejnej ucieczce został zatrzymany przez policję w N. i przebywał w izolatce na terenie posterunku. Jak wynika z informacji pracownika Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w gminie S. 18 lutego 2020 roku zostało wydane orzeczenie lekarza orzecznika ZUS, w którym stwierdzono, że S. W. (1) jest trwale niezdolny do samodzielnej egzystencji. Cierpi na Encefalopatię (organiczne uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego) o mieszanej etiologii. Jest uzależniony od alkoholu. Widoczne są u niego zaburzenia w sferze emocjonalno-popędowej oraz poznawczej. Ma problemy z kontrolowaniem swoich emocji i zachowania. Nie przewiduje ich konsekwencji. Wobec swoich zachowań jest bezkrytyczny. Jego wypowiedzi świadczą o postawie wielkościowej oraz skłonności do manipulacji. Nie jest zdolny do samodzielnego zaspokajania swoich potrzeb życiowych.

Od 3 grudnia 2020 roku do nadal S. W. (1) przebywa w (...) Centrum (...) w M.. Został tam przewieziony karetką po tym jak w obecności pielęgniarki będącej tego dnia w pracy w domu pomocy społecznej wypowiadał myśli samobójcze. Ratownicy medyczni zdecydowali o zabranii go do szpitala , gdzie przebywa obecnie i zgodnie z pismem (...) w M. planowany pobyt to 4 tygodnie a powodem hospitalizacji jest odmowa przyjmowania leków w (...) oraz deklaracje suicydalne.

S. W. (1) jest bezkrytyczny wobec swojego postępowania. Nie może pogodzić się z decyzją o umieszczeniu go w domu pomocy społecznej, na co wskazuje trzeci już wniosek do Sądu o zmianę orzeczenia w tej kwestii. Uważa się za osobę zdrową psychicznie. Jest świadomy jedynie swojego uzależnienia od alkoholu. W jego przekonaniu jest to główny powód umieszczenia go w domu pomocy społecznej. W domu pomocy społecznej poznał kobietę, z którą chciałby zawrzeć związek małżeński oraz wynająć mieszkanie. Nie chce mieszkać z matką. Pomimo tego, że bardzo ją kocha, uważa, że matka jest osobą apodyktyczną i bezkompromisową. S. W. (1) nie zgadza się z opinią biegłego psychiatry. Wskazuje, że jest ona bardzo pobieżna, niedogłębna i nieadekwatna do jego stanu zdrowia psychicznego.

Wobec tak ustalonej podstawy faktycznej, Sąd Rejonowy oddalił orzekł o oddaleniu wniosku S. W. (1) o zmianę postanowienia o umieszczeniu go w domu pomocy społecznej.

W ramach poczynionych rozważań Sąd Rejonowy odwołał się do treści art. 38 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, wskazując, że zgodnie z jego treścią osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej. Z kolei art. 39 ust.1 tejże ustawy stanowi, że jeżeli osoba lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na przyjęcie jej do domu pomocy społecznej, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego o przyjęcie tej osoby do domu pomocy społecznej bez jej zgody. Jak wynika z art. 41 wskazanej ustawy osoba przyjęta do domu pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

Jako istotne dla rozstrzygnięcia sprawy Sąd pierwszej instancji uznał zestawienie ze sobą opinii psychiatrycznych: wydanej w sprawie III RNs (...) Sądu Rejonowego w Kielcach oraz w sprawie niniejszej. Biegły psychiatra M. Ć. (1) badający wnioskodawcę w 2015 roku stwierdził u S. W. (1) uzależnienie od alkoholu i narkotyków oraz organiczne zaburzenia osobowości. Jego zdaniem S. W. (1) nie był osobą chorą psychicznie ani upośledzoną umysłowo. Natomiast z opinii wydanej przez biegłą psychiatrę R. P. (1) 15 lipca 2020 roku wynika, że wnioskodawca cierpi na encefalopatię (organiczne uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego) o mieszanej etiologii oraz uzależnienie od alkoholu w związku z czym nie jest on zdolny do samodzielnego zaspokajania swoich potrzeb życiowych oraz istnieją przesłanki, aby przebywał on w domu pomocy społecznej. Sąd Rejonowy podkreślił, że z obu opinii wynikają wnioski o uzależnieniu S. W. (1) od alkoholu. Z kolei wyjaśniając oddalenie wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o przeprowadzenie dowodu z opinii kolejnego biegłego, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że wnioskodawca kierując się jedynie subiektywnymi pobudkami, który nie przyjmuje do wiadomości, że cierpi na chorobę psychiczną i nie może pogodzić się z wnioskami zawartymi w opinii. W ocenie Sądu Rejonowego wiarygodności opinii biegłej dodaje również sprawozdanie kuratora sądowego, z którego wynika, że lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że S. W. (1) jest trwale niezdolny do samodzielnej egzystencji. Z przytoczonego wywiadu wynika również, że matka S. W. (1), która jest jego kuratorem, ze względu na podeszły wiek nie byłaby w stanie opiekować się synem. Sama S. W. (2) podkreślała, że nie chce, aby syn opuścił dom pomocy społecznej. Brak jakiegokolwiek kontroli i opieki w ocenie Sądu zagraża jego życiu i zdrowiu.

Postanowienie zaskarżył S. W. (1) (w całości). W wywiedzionej apelacji zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na uznaniu, że wnioskodawca jest chory psychicznie lub upośledzony umysłowo, wskutek czego nie jest zdolny do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych.

Wobec powyższego skarżący wniósł o:

1/ zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zmianę orzeczenia o umieszczeniu wnioskodawcy w domu pomocy społecznej zgodnie z wnioskiem, wnioskodawcy, tj. ze skutkiem zwolnienia go z domu pomocy społecznej;

2/ zmianę postanowienia Sądu pierwszej instancji o oddaleniu wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego sądowego z zakresu psychiatrii w celu ustalenia, czy istnieją przesłanki przebywania wnioskodawcy w domu pomocy społecznej, poprzez dopuszczenie i przeprowadzenie tego dowodu;

3/ przyznanie pełnomocnikowi wnioskodawcy wyznaczonemu z urzędu wynagrodzenia za pełnioną funkcję, nieopłaconego nawet w części.

Uczestniczka S. W. (2) nie zajęła żadnego stanowiska w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności wyjaśnić należy, że sprawa została rozpoznana w postępowaniu apelacyjnym na posiedzeniu niejawnym, stosownie do treści art. 374 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc, wobec braku wniosku o przeprowadzenie rozprawy, jak i z racji tego, że przeprowadzenie takiej rozprawy nie było konieczne.

Apelacja, o ile prowadziła do uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania okazała się zasadna.

Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, tj. nie orzekł o tym, co w rzeczywistości było przedmiotem zgłoszonego przez S. W. (1) żądania. W związku z tym, ale i w konsekwencji przyjęcia wadliwego założenia co do treści żądania wniosku Sąd pierwszej instancji nie prawidłowo identyfikując materialnoprawny model postępowania w tym przypadku, nie poczynił takich ustaleń co do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, które pozwoliłyby udzielić pozytywnej odpowiedzi na pytanie o urzeczywistnienie właściwej normy prawa materialnego. Możliwość zastosowania odpowiedniej normy prawa materialnego, tj. adekwatnej do żądania wniosku i istotnych z punktu widzenia tej normy faktów, w postępowaniu apelacyjnym nie istnieje, albowiem ten „zabieg” musiałby zostać poprzedzony poczynieniem po raz pierwszy takich ustaleń w tym postępowaniu, co łączyłoby się także z wyeliminowaniem jednej instancji w zakresie objętego także „gwarancją” konstytucyjną prawa strony do rozpoznania sprawy w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym. Jednak przede wszystkim już samo rozpoznanie po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym – żądania zgłoszonego w postępowaniu przed Sądem Rejonowym i przez ten Sąd nie rozpoznanego, w sposób oczywisty eliminowałoby jedną instancję w rozpoznaniu tej sprawy, co dopuszczonym z przyczyn wskazanych nie jest.

Jak zostało już przez Sąd Okręgowy wskazane, Sąd Rejonowy przyjął, że przedmiotem żądania wniosku była „zmiana postanowienia Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 29.09.2015r. w sprawie III RNs (...), na podstawie którego S. W. (1) został umieszczony w domu pomocy społecznej” (k.69). Tym czasem z lektury złożonego przez S. W. (1) wniosku – inicjującego postępowanie poprzedzające wydanie zaskarżonego postanowienia wynika tylko tyle, że domagał się on „zwolnienia z (...) i pozwolenia zamieszkania w domu rodzinnym” (k.2). Z kolei materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, nie tylko nie potwierdza wyprowadzonego przez Sąd Rejonowy wniosku, jakoby S. W. (1) został umieszczony w (...) na podstawie orzeczenia Sądu, ale wprost wyklucza, by takie orzeczenie w ogóle zapadło. Ponad wszelką wątpliwość S. W. (1) został umieszczony w (...) z wprawdzie z inicjatywy matki, sprawującej funkcję kuratora w następstwie ubezwłasnowolnienia częściowego S. W. (1), ale na podstawie decyzji administracyjnej. Taki wniosek wynika wprost z treści Decyzji (...) w O. z dnia 11.12.2015r. (k.42 akta sprawy Sądu Rejonowego w Kielcach o sygn. III RNs 1284/15), która została wydana w trybie i na podstawie 54 ust. 1 i art. 59 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej. Przy czym istotne jest i to, że rola kurator S. W. (1) – jako jego przedstawiciela ustawowego sprowadzała się jedynie do wyrażenia zgody na umieszczenie w/w domu pomocy społecznej, co wprost wynikało z art. 54 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej. Dlatego chociaż postanowienie Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 29.09.2015r. – sygn. akt III RNs 1284/15 (k.31 tych akt) zawierało zapis o zezwoleniu kuratorowi na umieszczenie S. W. (1) w domu pomocy społecznej, to w rzeczywistości – wobec już przywołanych wyżej przez Sąd Okręgowy

regulacji ustawowych mogło jedynie skutkować udzieleniem przez Sąd Rejonowy zezwolenia S. W. (2) – jako kuratorowi częściowo ubezwłasnowolnionego S. W. (1), ale na wyrażenie przez nią zgody na umieszczenie w/w w domu pomocy społecznej – w rozumieniu art. 54 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, a więc nie mogło być to zezwolenie na samo umieszczenie w osoby w domu pomocy społecznej przez jej przedstawiciela ustawowego, bo to mogło nastąpić tylko z mocy decyzji administracyjnej. Tym samym chodziło o uzyskanie przez kuratora – stosownie do art. 178 §1 kr i o, w zw. z art. 175 kr i o, w zw. z art. 156 kr i o - zgody w ważniejszej sprawie dotyczącej osoby ubezwłasnowolnionej częściowo. Tą „ważniejszą sprawą” było właśnie udzielenie zgody przez kuratora na umieszczenie S. W. (1) w (...). Z całą pewnością w/w postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 29.09.2015r. nie stanowiło o umieszczeniu S. W. (1) w domu pomocy społecznej, jak nieprawidłowo przyjął to Sąd Rejonowy w postępowaniu poprzedzającym wydanie zaskarżonego postanowienia.

Jest zatem rzeczą oczywistą, że Sąd Rejonowy udzielając zezwolenia kuratorowi na wyrażenie zgody na przyjęcie S. W. (1) w (...) (w w/w postanowieniu) mógł rozstrzygać to zagadnienie w oparciu o przesłanki przyjęcia osoby do (...) określone w art. 54 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy z dnia 12.03.2004r. o pomocy społecznej (Dz.U.2020.1876j.t.), ale już nie w oparciu o przesłanki z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 19.08.1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U.2020.685j.t.). Różnica obu rozwiązań sprowadza się do tego, że o ile art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej przyznaje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, uprawnienie do umieszczenia w domu pomocy społecznej, to art. 38 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego zawęża te przesłanki do stanu, kiedy osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego i wówczas może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej. W przypadku przesłanek z w/w art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej brak zgody osoby, bądź jej przedstawiciela ustawowego nie może być zastąpiony („przełamany”) orzeczeniem sądu, bo sąd opiekuńczy może jedynie udzielić zezwolenia na wyrażenie zgody przez przedstawiciela ustawowego na umieszczenie osoby w domu pomocy społecznej. Natomiast w przypadku gdy są spełnione przesłanki z art. 38 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, to przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody, a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego bezwzględnie wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej. Zatem w tym pierwszym przypadku przedstawiciel ustawowy sam wyraża zgodę, ale w sytuacji kiedy pełni rolę opiekuna lub kuratora, warunkiem skuteczności tej zgody jest uprzednie uzyskanie zezwolenia sądu opiekuńczego. Tym samym, jak zostało już wyjaśnione, orzeczenie sądu w tym przypadku nie jest podstawą umieszczenia takiej osoby w domu pomocy społecznej, a co najwyżej stanowi jedną z przesłanek takiego rozwiązania. Natomiast w tej drugiej sytuacji, nawet jak przedstawiciel wyrazi zgodę na umieszczenie w domu pomocy społecznej, to i tak o umieszczeniu w dps (a nie tylko o udzieleniu zezwolenia na samo wyrażenie zgody przez przedstawiciela ustawowego) decyduje sąd. Tym samym podstawą umieszczenia w dps jest już tylko i wyłącznie orzeczenie sądu.

Analiza akt postępowania poprzedzającego wydanie w/w postanowienia z dnia 29.09.2015r. – sygn. akt III RNs 1284/15 wskazuje zatem, że Sąd Rejonowy zezwolił kuratorowi S. W. (1) na wyrażenie zgody na umieszczenie go w (...) w rozumieniu art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej, w trybie art. 59 ust. 2 tej ustawy (czyli na podstawie decyzji administracyjnej). To oznacza, że Sąd Rejonowy badał przesłanki udzielenia zezwolenia na wyrażenie takiej zgody – z punktu widzenia tego, co wynikało z art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, a nie z art. 38 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, bo o ile podstawą orzekania byłyby te ostatnie przepisy, to to Sąd nie udzielałby zezwolenia, a wydałby postanowienie w trybie 38 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, tj. dalej idące, bo skutkujące już umieszczeniem w dps, czyli niejako „konsumujące” także i zgodę samego przedstawiciela ustawowego.

Wobec treści wniosku, Sąd Rejonowy bezpodstawnie odczytał żądanie wnioskodawcy jako zmierzające do zmiany postanowienia z dnia 29.09.2015r. – sygn. akt III RNs 1284/15. Wnioskodawca nie domagał się jego zmiany i słusznie, bo takiej zmiany domagać się nie mógł. Skoro tak, a nie inaczej zinterpretowany wniosek Sąd pierwszej instancji oddalił, to orzekł o czymś, co nie było przedmiotem jego żądania, a jednocześnie nie orzekł o tym, czego

w rzeczywistości żądał wnioskodawca. Abstrahując od tego, już samo przyjęcie założenia, że S. W. (1) żąda „zmiany postanowienia” nie mogło znaleźć żadnego oparcia, skoro nie zapadło postanowienie o umieszczeniu w dps – na podstawie art. 38 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, a jedynie postanowienie o udzieleniu zezwolenia na wyrażenie przez kuratora zgody na umieszczenie S. W. w (...). Tym samym postępowanie nie mogło być prowadzone w kierunku badania przesłanek zmiany postanowienia – stosownie do art. 41 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Sąd Rejonowy nie tylko wadliwie zinterpretował samo żądanie wniosku, ale rozpoznając go doszedł do nieprawidłowej konkluzji, jakoby wnioskodawca cierpiał na chorobę psychiczną, stwierdzając w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, że wnioskodawca nie przyjmuje do wiadomości, że cierpi na chorobę psychiczną i nie może pogodzić się z wnioskami zawartymi w opinii. W związku z tym zauważyć należy, że żaden z dotychczas przeprowadzonych dowodów przed Sądem pierwszej instancji nie potwierdza tezy Sądu Rejonowego o występującej u wnioskodawcy chorobie psychicznej – poprawnie rozumianej. W szczególności nie wynika to ani z opinii biegłej R. P., ani z opinii biegłego M. Ć. (z której to dowód Sąd Rejonowy także dopuścił, a co mogło znaleźć uzasadnienie w art. 278¹kpc). Zagadnienie choroby psychicznej w ogóle nie było objęte zleceniami wydania w/w opinii, co oznacza, że i postępowanie dowodowe nie było prowadzone przez Sąd Rejonowy na tę okoliczność, ale i dla zweryfikowania istnienia, bądź nieistnienia stanu upośledzenia umysłowego wnioskodawcy. Przy czym biegły M. Ć. (w opinii wydanej jeszcze na potrzeby w/w postępowania o sygn. akt III Nsm 1284/15), niezależnie od treści zlecenia sam wykluczył istnienie choroby psychicznej (ale także i upośledzenia umysłowego) u S. W. (1), wskazując na uzależnienie od alkoholu, które, co oczywiste nie stanowi choroby psychicznej. Natomiast biegła R. P. oprócz uzależnienia od alkoholu stwierdziła u wnioskodawcy encefalopatię, tj. organiczne uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego, co także nie stanowi choroby psychicznej.

Wnioskodawca żądał „zwolnienia” go z pobytu w (...) i takie żądanie należało rozpoznać, czego zaniechał Sąd Rejonowy, poprzestając – raz jeszcze podkreślić należy, na rozpoznaniu żądania zmiany postanowienia o umieszczeniu (...), które nigdy nie zapadło.

Skoro S. W. (1) został umieszczony w (...) na skutek realizacji (w opisany już wyżej sposób) uprawnienia wynikającego z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej, w trybie art. 59 ust. 2 tej ustawy, czyli na podstawie decyzji administracyjnej, to w pierwszej kolejności wskazać należy, że w przypadku braku dalszej zgody S. W. (1) na pobyt w (...), obowiązek zawiadomienia o tym fakcie właściwego sądu spoczywał na podmiotach wymienionych w art. 54 ust. 4 tej ustawy, w tym i na (...), w którym wnioskodawca został umieszczony, o ile oczywiście założyć, że taki brak zgody wobec (...) zakomunikował. Po pierwsze przywołana ustawa o pomocy społecznej nie precyzuje celu w jakim takie zawiadomienie ma nastąpić, po drugie nie określa nawet rodzaju sądu, do którego zawiadomienie ma zostać skierowane - co trafnie dostrzegają również komentatorzy (p. I. Sierpowska komentarz do art. 54 ustawy o pomocy społecznej syst. inf. pr. Lex). Po drugie, co najistotniejsze, na tle przepisów tej ustawy osoba umieszczona w dps, de facto bez swojej zgody, a jedynie za zgodą przedstawiciela ustawowego, nie jest uprawniona do zainicjowania przed sądem postępowania o zwolnienie z dalszego przebywania w dps. Dlatego, to fundamentalne – z punktu widzenia podstawowych praw i wolności człowieka zagadnienie - dopuszczalności ingerowania w nie, znajduje rozwiązanie jedynie na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Wydaje się, że także w tym kierunku może zmierzać celowość zawiadomienia sądu przez dps, o jakim mowa w art. 54 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej. Skoro osoba przebywa w dps na skutek zgody wyrażonej przez swego przedstawiciela, który z kolei uzyskał na to zgodę sądu opiekuńczego, a po spełnieniu tych przesłanek umieszczenie w dps nastąpiło na podstawie decyzji administracyjnej, to ta ostanía w istocie jest źródłem obowiązku takiego pobytu w dps – w rozumieniu art. 41 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Osoba w ten sposób umieszczona w dps niejako znosi tak nałożony na nią obowiązek, dopóty dopóki, przestaje ten stan akceptować. Tym bardziej, że przepis art. 41 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego operuje przesłanką niewyrażania zgody na dalsze przebywanie w dps przez osobę, która nie została tam przyjęta na podstawie orzeczenia sądu o przyjęciu do domu pomocy społecznej. Stosownie do jego treści, w przypadku gdy osoba nie wyraża zgody na dalsze przebywanie w domu pomocy społecznej i nie została do niego przyjęta na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej, osoba ta, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę lub kierownik domu pomocy społecznej mogą wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zniesienie obowiązku

przebywania w domu pomocy społecznej. Skoro hipoteza normy prawnej objętej przepisem art. 41 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego nie obejmuje przypadków umieszczenia w dps na podstawie orzeczenia sądu o przyjęciu do dps, to przedmiotem żądania zniesienia pozostaje obowiązek pobytu osoby w dps, którego źródłem jest każde inne (niż wynikające wprost z postanowienia sądu) umieszczenie w dps, w tym umieszczenie na podstawie decyzji administracyjnej w trybie już wyjaśnionym. Nie ulega wątpliwości, że chodzi także o to umieszczenie w (...) S. W.. Raz jeszcze podkreślić należy, że postanowienie sądu w przedmiocie takiego udzielenia zezwolenia na wyrażenie zgody przez przedstawiciela ustawowego nie jest postanowieniem o umieszczeniu w rozumieniu 38 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, a zatem nie wyłącza możliwości - co do zasady - wystąpienia przez osobę umieszczoną w dps do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zniesienie obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej - stosownie do art. 41 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Skoro zatem wnioskodawca zainicjował takie postępowanie z dość czytelnie wyeksponowanym żądaniem, to Sąd Rejonowy winien był go rozpoznać, a w ramach tego, zbadać, czy faktycznie istnieją przesłanki dopuszczalności dalszego pobytu takiej osoby w dps, a więc te wymienione w art. 38 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. W szczególności należało przeprowadzić dowód z opinii biegłego psychiatry, czy wnioskodawca jest dotknięty chorobą psychiczną, bądź niedorozwojem umysłowym. Ograniczenie się jedynie do badania drugiej grupy przesłanek o charakterze najogólniej rzecz ujmując jedynie „socjalnym”, z oczywistych względów nie czyni zadość powinności rozpoznania sprawy w jej przedmiotowych granicach. Tylko ubocznie należy dodać, że przepisy ustawy o pomocy społecznej, a w szczególności to, co wynika z przywołanego już art. 54 tej ustawy, nie stanowią podstawy ani do dalszego przebywania wnioskodawcy w dps, wobec manifestowania przez po raz kolejny braku zgody na taki pobyt, ani nie dostarczają sądowi instrumentu dla przełamania braku takiej zgody. Jedyną płaszczyzną weryfikacji braku zgody wnioskodawcy na dalszy pobyt w dps, wobec zgłoszonego przez niego wniosku, pozostaje art. 41 ust. 3 w zw. z art. 38 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 kpc orzekł jak w pkt. I sentencji.

Z treści apelacji jednoznacznie wynika, że zakresem zaskarżenia wnioskodawca objął także rozstrzygnięcia o przyznaniu wynagrodzeń od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Kielcach) ustanowionym z urzędu dla wnioskodawcy i uczestniczki pełnomocnikom. Jest rzeczą oczywistą, że apelacja wnioskodawcy w tej części była niedopuszczalna, z uwagi na brak pokrzywdzenia wnioskodawcy tej treści rozstrzygnięciem (gravamen). Postanowienie w przedmiocie przyznania wynagrodzenia za udzieloną stronie pomoc prawną z urzędu może zaskarżyć jedynie sam ustanowiony w ten sposób pełnomocnik, i jako taka podlegała odrzuceniu, o czym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 373 § 1 kpc, jak w pkt. II sentencji.

SSO Elżbieta Ciesielska SSO Mariusz Broda SSO Cezary Klepacz

(...)

(...)